

Anmeldelser

Ole Kongsted: Kronborg-Brunnen und Kronborg-Motetten. Ein Notenfund des späten 16. Jahrhunderts aus Flensburg und seine Vorgeschichte. (Schriften der Gesellschaft für Flensburger Stadtgeschichte e. V., 43). Kopenhagen-Flensburg-Kiel 1991. 107 s. Ill. Noder. Uden ISBN-nr.

Under senare år finns ett förnyat intresse för dansk musikhistoria från 1500-talet och 1600-talet; här tycks 400-årsfirandet av Christian IV:s regeringstillträde 1588 fungerat som något av ett riktmärke. I alla händelser har man i Danmark fr o m 1970-talet intill nu utgivit flera intressanta publikationer, konferensrapporter, musikaliutgåvor, inspelningar, anordnat utställningar och arrangerat konserter. En av de danska musikforskare som gjutit nytt liv i diskussionerna kring dessa avlägsna epoker – snart ett sekel efter den danske nestorn Angul Hammerichs pionjärår – är Ole Kongsted. I föreliggande publikation lyfter han fram ett musikmaterial som legat gömt och glömt i olika arkiv i Flensburg. Schleswig-Holstein historia är som bekant tillika en gemensam tysk-dansk angelägenhet, vilket också bekräftas av denna samlings tillkomst och innehåll. Den välsituerade och aktivt musikintresserad borgaren, Hans Hartmann är samlingsens ursprunglige ägare och var även räntmästare åt änkedrottning Sophia av Danmark. Kongsted framhåller att de delar av samlingen som har anknytning till Danmark i själva verket representerar det mest substantiella fynd som gjorts i dansk musikhistoria från Fredrik II:s regeringstid (1559-88), således tiden mellan den nyligen uppmärksammade repertoaren från Christian III:s tid (se Henrik Glahns utgåvor i Dania Sonans band 4 och 5) och de mer välkända förhållandena under Christian IV:s guldålder, då bl a flera danska hovmusiker komponerade madrigaler och Danmark blir synligt i den nyare tidens europeiska musikhistoria.

Vad denna skrift påminner om, är den på musik tidigare rätt fattiga epok (dock undantagandes koralsamlingar) nu fått en ny lyster främst tack vare ett antal specialkomponerade motetter, praktverk dedicerade till den kungliga familjen. Det är självfallet välmotiverat att

lyfta fram dessa verk vilket också Kongsted gjort, dels i en separat edition, dels i denna skrift – dessutom har verken inspelats på en CD på märket DaCapo (DCDD 9020). De nämnda motetterna är tre till antalet och diktade på konstfull latinsk vers. De kan intimt kan förknippas med tillkomsten av den stora, rikt utsmyckade springbrunn, en veritabel praktpjäs, som ställdes upp på slottet Kronborgs borggård 1583 sedan den transporterats från Nürnberg, där den tillverkats på direkt uppmaning av Fredrik II själv. Kongsted ger på grundval av ett rikt arkivmaterial en utomordentligt ingående skildring av turerna kring denna beställning, brunnens tillverkning och – i samband därmed – tillkomsten av de latinska dikterna (återgivna med dansk översättning i Anhang) och musiken. Några svårigheter att identifiera diktaren har inte förelegat – han är den välkände Paul Melissus Schede. Fastän inte obekant som tonsättare (jfr The New Grove bd 16, s 598) kan han knappast komma ifråga som upphovsman till dessa tre konstfulla men anonyma motetterna. Av de Nürnbergtonsättare som var aktiva som kantorer eller organister vid tiden för brunnens tillkomst utpekar Kongsted den välrenommerade kantorn och tonsättaren Leonhard Lechner som det mest sannolika namnet.¹ Som en ytterst kvalificerad „dark horse“ lanseras tidens mästare, münchenkapellmästaren Orlando di Lasso, vilket inte är helt gripet ur luften, med tanke på den aktuella musikens höga kvalitet och Lassos biografi med hans nära förbindelser till den välrenommerade, fria riksstaden Nürnberg. Nu kan man undra om inte Schedes egen formulering „cantor“ som yrkesbeteckning för den ej namngivne tonsättaren (s 65) trots allt pekar på Lechner snarare än Lasso? Att hela affären mellan det danska kungahuset och de förnämna hantverkarna i Nürnberg inneburit en affärsförbindelse med kulturella-representativa förtecken på högsta nivå är det ingen tvekan om. Som kungens förmedlare uppträder ingen mindre än Tycho Brahe, den banbrytande astronomen, och som iscensättare av de olika aktörerna till detta arkitektoniska-litterära-musikaliska allkonstverk framträder rådsherren Joachim Pömer med anor från den pommerska

adeln på 1100-talet. Själva brunnens senare öde inbegriper en tragisk „funktionsomvandling“ från representationssmycke till förskingrat krigsbyte: svenska soldater monterade ned brunnen i samband med Kronborgs kapitulation det svensk-danska krig som utmynnade i freden i Roskilde 1658. Av brunnens 37 allegoriska figurer kan Kongsted visa riktigheten av ett tidigare antagande (F. Carlsson): att tre gudinnor alltså kan beskådas i Nationalmuseum i Stockholm.

I de omfattande utredningarna beträder Ole Kongsted med stor aptit vida forskningsterritorier, delvis med hjälp av många experter utanför musikens domäner. Någon gång känner man sig som musikforskare övervåldigad – och stundom något konfys – inför all detaljinformation och detaljdiskussion. Författaren har här varit ivrig att låta läsaren följa med in i alla skrymslen och vrår – han liknar själv arbetet som en spännande kriminalroman. Dock hade en tydligare strukturerad av problemställningarna – såväl de musikvetenskapliga som de övriga – avgjort inte varit ur vägen. Ur musikvetenskaplig synpunkt saknar man exempelvis en närmare diskussion av den övergripande innehållsstrukturen i Flensburgsamlingen och motiveringar för de verk och kompositörer som avskilts till grupperna „A“ och „B“ (s 12ff). Man undrar också på vilket sätt obekanta namn som Bartholomaeus Stockmann, Cosmas Vake, Johann Frölich hör till den dansk-schleswig-holsteinska musikhistorien? Framför allt finns knappast en stilistisk (och gärna uppförandepraktisk) diskussion av musiken i de tre motetter som resonemangen – direkt och indirekt – pekar på och som trots allt bildar centrum för dessa forskningsutredningar. Här får läsaren gå till den 1990 av Kongsted utgivna editionen med kommentarer.

Erik Kjellberg (Uppsala)

1. Kongsted har siden konkluderat, at Lechner er komponisten, jfr. „Kronborg-motetternes komponist“, *Dansk Årbog for Musikforskning* XX (1992) s. 7-18. Red.

H. C. Robbins Landon: *Vivaldi. Voice of the Baroque*. London, Thames And Hudson 1993. 208 s. Ill. Noder. ISBN 0-500-01576-7.

1991 var som bekant Mozartår. 200-året för hans död blev markerat världen över med utaliga bog- och pladeudgivelser, konserter och andra arrangementer. Herhjemme udgav Gylden-dal bl.a. den danske oversættelse af *Mozarts gyldne år*, skrevet af H. C. Robbins Landon. Hvem husker ikke *The Mozart Companion*, som han redigerede i det andet jubilæumsår, 1956.

At det i 1991 samtidig var Vivaldiår – han døde den 28. juli 1741 – var der ikke nær så mange, der bemærkede, men Robbins Landon gjorde. Måske ærgrede det ham, at *Årstidene* var genstand for større popularitet end noget værk af Mozart; i hvert fald satte han sig for at finde ud af grunden til den store interesse for de fire konserter. Resultatet blev en monografi om komponisten.

Når en musikforsker af den kaliber tager fat på en af historiens store skikkelser, må resultatet blive opsigtsvækkende, og det må siges at være tilfældet med den nye bog om Vivaldi. I hvert fald er det bemærkelsesværdigt, at den slet ikke lever op til den standard, man må forvente af en så kendt musikskribent.

Ganske vist indeholder bogen nyttige oplysninger, bl.a. oversættelsen til engelsk af en del italiensksprogede kilder. Men allerede de første sider giver læseren anledning til en vis undren: forfatteren mener, at Vivaldirenæssancen var begyndt i 1950, fordi der just da var udsendt en indspilning af *Årstidene*. Ikke med et ord nævner han forrige århundredes udgivelser af bl.a. J. Rühlmann eller P. Waldersee, for slet ikke at tale om Arnold Scherings *Geschichte des Instrumentalkonzerts* fra begyndelsen af århundredet. Man undrer sig ligeledes over, at Robbins Landon har fået hjælp fra en række personer, men ikke har rettet henvendelse til én af de førende Vivaldispecialister som Rudolf Eller, Karl Heller eller Michael Talbot.

Robbins Landons bog indeholder alt for mange unøjagtigheder. Eksempelvis skriver han, at Vivaldi var elev af Legrenzi, men det er en meget tvivlsom påstand, der for længst er opgivet (Legrenzi døde i 1690, da Vivaldi var 12 år gammel). I samme forbindelse får man at vide, at han i 1691 skulle have komponeret et *Laetatus*, hvortil det autografe manuskript ligger i Torino. Det pågældende værk er anonymt, og håndskriften er ikke Vivaldis (RV